

ПОЗАУРОЧНА РОБОТА З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Чистякова Людмила, Зайченко Оксана

*Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка (Кропивницький)*

На сьогодні завданням шкільної освіти в Україні є дії, які спрямовані на гуманізацію та демократизацію всього навчально-виховного процесу в школі. Запроваджуються нові технології та засоби навчання і виховання, які сприяють формуванню ініціативної особистості учня, який здатний до раціональної творчої праці та самоаналізу. Проте, інтерес в навчанні є важливим і сприятливим чинником розвитку активності і самостійності у процесі навчання.

Активізація пізнавальної діяльності учнів з трудового навчання – це процес, спрямований на активізацію, підвищення ініціативності учнів, позитивного ставлення до діяльності, виховання старанності, самостійності, подолання пасивності учнів.

Будь-яка діяльність, в якій учень пізнає навколишній світ і виступає активним суб'єктом, пов'язується з поняттям «пізнавальна активність». Саме під час такої діяльності учень прагне виявити свою самостійність, індивідуальність, спрямувати енергію, волю, дії на досягнення позитивного результату. І саме в позаурочній роботі учень має можливість якнайбільше проявити свою «пізнавальну активність»

Позаурочна робота є невід'ємною частиною мікросередовища, яке сприяє реалізації індивідуальних психофізичних і соціальних потреб особистості, що розвивається, розкриттю її творчого потенціалу, формуванню соціально значущих якостей. Доповнюючи, розширюючи і поглиблюючи вплив сім'ї та навчального процесу, продовжуючи освітньо-

виховний процес, позаурочна діяльність задовольняє індивідуальні запити (інтереси) дітей, підлітків та учнівської молоді, стимулює розвиток їхніх нахилів і здібностей у різних галузях діяльності людини (наука, техніка, культура, спорт). Це сприяє духовному, інтелектуальному й фізичному вдосконаленню, що відбувається в емоційно привабливій сфері неформального спілкування.

У статті Виштак О. М. наголошено, що позакласна діяльність сприяє розвитку незалежного мислення, розробці прийомів співтворчості та інтелектуальної напруги, передбачає експериментування дітей, ігри, гнучке й гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, самостійної та педагогічно скерованої [2].

Позаурочна робота з трудового навчання розширює загальноосвітній кругозір учнів, та надає додаткові можливості для реалізації міжпредметних зв'язків, зокрема з фізикою, математикою, хімією, біологією, малюванням, кресленням.

Роль і значення позаурочної та позашкільної роботи у всебічному розвитку особистості посилюється тим, що вони сприяють вихованню не лише духовності і моральності, задоволенню різнобічних інтересів, а й стимулюють розвиток творчої обдарованості й індивідуальності, залучають дитину до загальнолюдської гуманітарної культури.

Проблемі активізації пізнавальної діяльності учнів присвячено роботи великого кола науковців. Досліджуючи проблему активізації навчання, Г. Щукіна основну увагу приділяє спільній діяльності викладача та учнів, спонуканню учнів до її енергійного, цілеспрямованого здійснення, подоланню інерції та пасивних стереотипних форм викладання та навчання. При цьому науковець виділяє три рівні пізнавальної активності: репродуктивно-наслідувальна; пошуково-виконавська; творча [6]. При цьому розроблена у процесі роботи з учнями-школярами типологія рівнів

визначає характер діяльності та вимагає відповідного рівня їхнього загального розвитку, врахування вікових та індивідуальних можливостей.

Науковець В. Лозова серед видів пізнавальної активності виділяє: потенційну і функціонуючу; нормативно-гетерономну та ініціативно-автономну; зовнішню та внутрішню; імпульсивну і усвідомлену; ситуативну та інтегральну; репродуктивну, реконструктивну і творчу пізнавальну активність. Кожен із названих видів активності має ступінь та рівні виявлення [4, с. 42].

Проте, дуже часто відбувається ототожнення понять «активізація навчання» та «активізація пізнавальної діяльності». Більш чіткіше означення активізації пізнавальної діяльності учнів знаходимо у Т. Шамової, яка вважає, що активізацію навчально-пізнавальної діяльності слід розуміти не як підвищення інтенсивності її протікання, а як мобілізацію інтелектуальних, емоційно-вольових та фізичних сил учня, що здійснюється викладачем за допомогою певних засобів і спрямовується на досягнення конкретних цілей навчання та виховання [5].

У роботі О. Ващук пізнавальна діяльність розглядається як психічний процес, що відбувається у центрах інтелекту в результаті дії механізмів сприймання, мислення і поведінки; як цілеспрямований процес виконання учнем пізнавальних дій, в результаті яких відбувається раціональне відображення учнем сприйнятої через посередника інформації, спрямованої на досягнення навчальної мети [1].

Сутність терміну «пізнавальна активність» найбільш повно розкрито у дослідженні М. Ігнатенка. У своєму дослідженні науковець трактує цей термін як якість навчальної діяльності, в якій проявляється особистість учня, його ставлення до змісту, характеру діяльності, бажання мобілізувати свої морально-вольові зусилля на досягнення навчально-пізнавальної мети [3].

Цілісний розвиток особистості як ідеал навчально-виховного процесу, формується в адекватній соціально-педагогічній ситуації шляхом залучення учня в систему відносин спільної, тобто проїнятої діловими міжособистісними стосунками, навчально-пізнавальної, предметно-перетворювальної, соціально-комунікативної, фізично-оздоровчої, художньо-естетичної та ін. діяльності. У діяльності здійснюється перетворююча роль людини. Саме в діяльності створюються сприятливі соціально-психологічні умови для розвитку творчого потенціалу, життєвої активності учнів. На це має бути спрямована як урочна, так і позаурочна навчально-трудова діяльність школярів.

Важливою умовою організації позаурочної з трудового навчання є створення таких психолого-педагогічних умов, за яких діти відчуватимуть себе з перших хвилин частиною цієї системи. Тоді учні зможуть розвивати свою індивідуальність, творчі здібності, вільно зможуть ділитись ідеями, такий підхід допоможе залучати учнів до загальнолюдської гуманітарної культури. А такий результат є найяскравішим показником ефективності позаурочної роботи в активізації пізнавальної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ващук О. В. Активізація пізнавальної діяльності учнів 5-7 класів у процесі самостійної роботи на уроках трудового навчання засобами нових інформаційних технологій: автореф. дис...канд.пед.наук: 13.00.02 / О. В. Ващук. – К.,2001.- 20с.

2. Виштак О. М.Сучасний підхід до позакласної виховної роботи. Нові форми позакласної виховної роботи [Електронний ресурс] / Ольга Миколаївна Виштак // Сайт «Освіта». – 2014. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/42138/

3. Ігнатенко М. Я. Методологічні та методичні основи активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів старших класів при вивченні

математики: дис... докт. пед. наук: 13.00.02 / М. Я. Ігнатенко. – К., 1997. – 335 с.

4. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Лозова В. І. /Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. – 2-е вид., доп.–Х.: ОВС, 2000.–164 с.

5. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Т. И. Шамова. – М.: Педагогика, 1982. – 209 с.

6. Щукина Г. И. Роль деятельности в учебном процессе: Кн. для учителя. / Г. И. Щукина – М.: Просвещение, 1986. –144 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Чистякова Людмила Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів технологій.

Зайченко Оксана Вікторівна – магістрантка 71 групи фізико-математичного факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів технологій; теорія та методика викладання дисциплін за напрямом підготовки професійна освіта (харчові технології).